

práci je získali tazatelé. Je známa podrobná charakteristika každého člena panelu nejen podle jeho identifikačních znaků, ale i podle jeho zájmů a zálib. Data jsou uložena v paměti počítače. Zkoumaná skupina tedy není reprezentativní jednak výběrem, jednak proto, že neodpovídají všichni její členové. Přesto lze tyto sondy dělat, protože existují reprezentativní údaje o poslechu. Před každým šetřením se konají „fortesty“ nebo „pritesty“. Vždy po třech letech se staví nový panel.

Od frankfurtského INFRATAMU s jeho mechanickým záznamem poslechu a popisnými statickými daty se liší INFRATEST v tom, že do záznamových archů vkládá otázky kvalitativního charakteru a experimentuje také v oblasti sociálně psychologické. Přesto hlavní výzkumná data jsou především popisná (včetně indexů hodnocení) a materiály jsou opět kontrolním doplňkem mechanického záznamu INFRATAMU.

Jednorázové šetření, asi nejblíží právě našim podmínkám i možnostem, koná velmi cílevědomě Institut für Demoskopie (Allensbach am Bodensee). Týkají se nejen výše poslechu, ale i vztahu a postojů posluchačů k rozhlasu a televizi jako celku, i k jejich jednotlivým pořadům a k zvykům posluchačů a diváků. Jednotlivé výzkumy na sebe spirálovitě navazují. Používá se stále též vyzkoušené metodiky (záznam rozhovoru tazatele s osobou, vybranou podle kvótního výběru) a během let bylo již nashromážděno tolik dat, že lze mluvit o dynamickém výzkumu. Přitom komerčnost práce je vyvažována experimentováním na poli teoretického bádání, takže i po metodologické stránce již lze navazovat na řadu bohatých zkušeností. Čtenáři znají i z českého překladu práci ředitelky ústavu Elizabeth Noellové *Výzkum veřejného mínění* (Sociologická knižnice, Svoboda, Praha 1968). Netřeba se tedy v tomto směru rozepisovat.

I v Institutu v Allensbachu se pracuje s panely. Existují dva: a) panel konzumentů (obdobně jako v INTOMARTu), b) panel žen v domácnosti. Oba panely byly vybudovány ze zájemců podle adres náhodného výběru. Každý panel má 1 000 členů, 500 je jich v rezervě pro doplňování. Členové nejsou honorováni, využívá se soutěží, losování atd. Úmrtnost je značná, za tři roky se vymění celý panel. Písemná forma se osvědčila při záznamu konzumentských zvyklostí. Jsou zaznamenány nejen identifikační údaje o členu panelu, ale dělá se i určitá typologie. Podle ní se také doplňuje panel o nové členy. Styl s členy panelu udržují tazatelé. K panelovému šetření se měsíčně koná šetření reprezentativní.

V referátu na komisi ARD pro masová média hovořila 1. II. 1968 E. Noellová o úmyslu zřídit panel pro měření účinků rozhlasu a televize. Panel by musel mít 2 000 členů, aby bylo možno vytvářet různé skupiny s ohledem na výzkumné téma (bývalí účastníci války, intelektuálové, nábožní lidé, mládež atp.). Porovnáním s kontrolní skupinou, která by byla upozorněná, aby nesledovala právě zkoumaný pořad, by bylo možno měřit účinky. Dota-

zování by muselo být výhradně ústní (psychologický, pečlivě strukturovaný rozhovor) a mělo by se konat šestkrát v roce. Půjde tedy o trendové studie Lazarsfeldova typu.

A na konec už jen stručně o třech operativních způsobech výzkumu pro rozhlas a televizi. Účinnost programu pro televizi (a snad by se tato metoda dala použít i pro rozhlas) se měří tzv. Heimtestem. Je to záznam z rozhovoru před vysíláním pořadu, z pozorování při vysílání a opět z rozhovoru po vysílání. Kromě jiného se měří škálou před vysíláním i po vysílání tzv. Beifall-Index, který se dosti liší při zjišťování před poslechem a po poslechu. Z reprezentativního vzorku těch, kdo mají možnost sledovat určité vysílání, se vybere sto lidí, které tazatel navštíví půl hodiny před vysíláním a zůstává pak v rodině při poslechu. Cílové osoby jsou předem upozorněny lístkem.

Velmi pohotovou metodou je také metoda telegrafického zjišťování. Používá ji také náš Ústav veřejného mínění. V Allensbachu telegraficky rozesílají 5–6 otázek. Podle pokynů provedou tazatelé rozhovory. Zatím poštou dojdou dotazníky, na které tazatelé přenesou zjištěné výsledky a dotazníky odešlou do Institutu. Zpráva je hotova v 5–6 dnech. Tato metoda, jak ji realizuje Institut, je však označována za značně nákladnou.

Zdeňka Kadlecová

Z činnosti Čs. sociologické společnosti

Sekce sociologie venkova uspořádala dvě přednášky doc. dr. Stipe Suvara, ředitele Agrárního institutu v Záhřebě: 16. 2. 1968 na téma *Sociologie jugoslávského venkova a její problémy*, a 19. 12. 1968 na téma *Sociální a ekonomické problémy jugoslávského zemědělství*.

Členové sekce integrální antropologie se na počátku roku 1969 sešli dvakrát: 22. ledna na přednášce J. Jonáše z Nitry, *Kosmobiologické zákonitosti vývoje člověka*, a 28. února na přednášce A. Suchánka, *Tváře dospívání (Různé formy socializace při adolescenci)*.

Pro členy sekce sociologie rodiny a mládeže přednášel 6. ledna 1969 prof. dr. Philip Altbach ze School of Education, University of Wisconsin, a 19. února 1969 J. L. Fischer na téma *Na okraj knihy Pedagogické stati (dnešní společnost a škola)*.

20. února 1969 se konala ustavující schůzka sekce deviantního chování (sociální patologie). Členové sekce za vedení Otakara Osmančíka se hodlají zabývat problematikou společensky nežádoucích a rušivých jevů v oblasti poruch lidských vztahů a lidského chování v rámci menších i větších společenských celků, tedy problematikou, kterou se až dosud odděleně zabývaly různé obory a která má klasicky interdisciplinární charakter. Jde zejména o styčnou problematiku z oblasti kriminality, vězeňství, nápravné pedagogiky, alkoholismu a jiných toxikomanií, o společenskou problematiku sexuální patologie, patologie rodiny, sociální patologie mládeže, sebevraždnosti jako společenského jevu atd. Po dlouhé diskusi se zájemci o práci

v této sekci rozhodli nazývat novou sekci „Sekci sociální patologie“ místo původně navrhovaného názvu „Sekce deviantního chování“.

Alena Gabalová

Z činnosti Slovenskej sociologickej spoločnosti

30. mája 1968 sa zišlo predsedníctvo Slovenskej sociologickej spoločnosti a prerokovalo závery Mimoriadneho zjazdu čs. sociológov, ktorý sa uskutočnil 6. mája 1968 v Prahe.

14. 6. 1968 prednášal pre členov Spoločnosti hosť sekcie sociológie práce, prof. F. D. Berry, lektor fakulty riadenia London School of Economics and Political Sciences, na tému *Sociológia riadenia ekonomiky v USA a v Anglicku*.

27. 6. 1968 uskutočnilo sa zasadnutie výboru Slovenskej sociologickej spoločnosti.

28. júna 1968 usporiadala v Klube sociológov sekcia sociológie vidieka besedu nad rurálno-sociologickou literatúrou a bibliografiou z oblasti rurálnej sociológie.

6. augusta, 9. a 20. septembra 1968 zišlo sa predsedníctvo Slovenskej sociologickej spoločnosti.

8. októbra prednášal v Klube sociológov Vojtech Wagner na tému *Zážitky a dojmy sociológa z USA*, dňa 16. októbra prednášal na tému *Sociálna štruktúra v americkej sociológii*.

16. 10. 1968 zasadala sekcia sociológie zdravotníctva, a prerokovala plán sekcie na rok 1969.

15. 10. 1968 zasadalo predsedníctvo Slovenskej sociologickej spoločnosti.

29. 10. 1968 sekcia sociológie vidieka predjednála prípravu seminára, ktorý sa bude zaoberať sociologickými problémami poľnohospodárskeho podniku.

6. 11. 1968 zasadala prípravný výbor seminára o metodológii dejín slovenskej sociológie. 12. 11. 1968 prednášal pre členov sekcie metodológie Martin Katriak na tému *K problémom verifikácie empirických faktorov v sociologickom výskume*.

28. 11. 1968 sa členovia výboru Slovenskej sociologickej spoločnosti zúčastnili spoločne-

ho zasadnutia výboru Čs. sociologickej spoločnosti a Slovenskej sociologickej spoločnosti v Prahe.

29. 11. 1968 sa členovia Slovenskej sociologickej spoločnosti zúčastnili Valného zhromaždenia ČsSS v Prahe, na ktorom menom výboru Slovenskej sociologickej spoločnosti predniesol jej predseda, Martin Katriak, referát *Súčasný stav a úlohy sociológie na Slovensku* a Jolana Jančovičová, vedecká tajomníčka, referát *K činnosti Slovenskej sociologickej spoločnosti*.

10. 12. – 12. 12. 1968 uskutočnil sa v Jasnej pod Chopkom pracovný seminár *O metodológii dejín sociológie na Slovensku*. Hlavný referát *O metodologických otázkach dejín sociológie na Slovensku* mal Alexander Hirner. Ďalej vystúpili s referátmi: Martin Katriak, *K metodologickým otázkam Stefankovej sociografie*; Teodor Ollík, *K filozofickým východiskám slovenskej sociológie*; Ignác Gašparec, *K metodológii Háľkovej sociografie Kysúc*; Karol Suran, *Analýza vidieka v Stefankovej sociografii* a Jozef Darmo, *Problematika sociologického výskumu tlačie a rozhlasu na Slovensku v r. 1920 až 1945*. S diskusnými príspevkami vystúpili: Mojmir Hájek, Alojz Chura, Ján Mackú, Ivan Poljak, Dušan Slávik, Ján Štrba a Vojtech Wagner. Pri hodnotení seminára prípravný výbor konštatoval, že znamenal značný pokrok v spracúvaní dejín sociológie u nás a vyslovil sa s uznaním o prínose tak účastníkov zo Slovenska, ako aj pracovníkov Katedry sociológie University J. E. Purkyne z Brna. Materiály zo seminára vyjdú v Zborníku, ktorý vydá Sociologický ústav SAV.

17. decembra 1968 zasadala sekcia sociológie kultúry. Zaoberala sa najmä výsledkami konferencie Povereníctva kultúry a Ústavu kultúry a verejnej mienky, ktorá sa uskutočnila na Taloch.

18. decembra 1968 zasadalo predsedníctvo Spoločnosti.

19. decembra 1968 uskutočnilo sa zasadnutie sekcie sociológie rodiny a zamestnanej ženy.

Libuša Friedová